

QARABAĞ REGIONUNDA ORQANİK KƏND TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAFININ SOSIAL ÜSTÜNLÜKLƏRİ

Vüqar Babayev, Mahmud Qurbanov, Zakir Məmmədov

AMEA-nın Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutu

Qarabağ ərazilərində orqanik kənd təsərrüfatının (OKT) inkişaf etdirilməsi kənd icmalarının sosial inkişafına çox müsbət təsir göstərə bilər. Bu ilk növbədə Qarabağda bərpə ediləcək yaşayış yerlərində yeni iş yerlərinin yaradılmasına böyük dəstək verəcəkdir. Belə ki, orqanik təsərrüfatçılıq şəraitində sintetik gübrələrdən imtina edilməsi əl əməyinin tətbiqinə əlverişli şərait yaradır. Avropa ölkələrinin təcrübəsi göstərir ki, orqanik təsərrüfatlarda çalışan işçilərin sayı adi təsərrüfatlarla müqayisədə 10-20% çoxluq təşkil edir. Digər tərəfdən, orqanik istehsalçılar becərilən bitkiləri və onların əkin müddətlərini təsərrüfat ili müddətində planlaşdırdıqlarına görə ərazidə bionöv müxtəlifliyinin qorunmasına və torpaqların sağlamlaşdırılmasına şərait yaradırlar. Orqanik təsərrüfatlarda belə bir siklin tətbiqi işçilərin il boyu işlə təminatına imkan yaradır. onların peşəkarlığı yüksəlir, insanların miqراسiyası azalır. OKT-nin mövcud olan ən vacib üstünlüklərindən biri də kənd əhalisinin qazanc dalınca şəhərlərə axınının azaldılmasıdır.

Qarabağda bərpə ediləcək kəndlərdə orqanik istehsalın artması kənd icmalarının sosial-iqtisadi möhkəmlənməsinə və inkişafına imkan yaradır. Orqanik təsərrüfatda fəaliyyət göstərən işçi qüvvəsi yerli şəraitə adaptasiya olunduqca onların iş vərdişləri və bacarıqları yüksəlir. Bunun sayəsində rəqabətə davamlı və yüksəkkeyfiyyətli məhsul istehsal olunur. Müəyyən zaman kəsiyində işçi qüvvəsinin orqanik istehsal standartlarını mənimsəməsi orqanik məhsul bazarında təsərrüfatın imicini və rəqabət qabiliyyətini artırır. Ərzaq bazarında orqanik məhsulların qiymətinin ənənəvi üsulla istehsal olunan məhsulların qiymətindən 2,5, bəzən 10 dəfə artıq olması kənd əhalisinin və orqanik təsərrüfatın gəlirlərinin artmasına səbəb olur.

Orqanik təsərrüfatçılıq sistemində meydana gələn digər sosial üstünlüklər orqanik istehlakçıların bu məhsullara olan marağının və tələbatının artması ilə əlaqədardır. Belə ki, ərzaq bazarında mövcud olan sertifikatlı orqanik məhsullar istehlakçıların öz sağlamlığına və həyat şəraitinə olan inam və ümidlərinin artması ilə nəticələnir. Onlar orqanik məhsulu sağlamlığın rəhni kimi qiymətləndirirlər. 2020-ci ilin əvvəllərindən bütün dünya əhalisini təşvişə salan və həyat üçün təhlükə yaranan COVID-19 pandemiyası belə bir faktı təsdiqlədi ki, sağlam olmayan qidalanma insanların immunitet səviyyəsinin azalmasına səbəb olur və nəhayət, ölümlə nəticələnir. Həqiqətən, BMT-nin Qida və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı COVID-19-un başladığı iqtisadi böhran nəticəsində 101 xalis qida idxal edən ölkədə ən azı 14,4 milyon insanın yaxşı qidalana bilməyəcəyini təxmin edir. Fövqəladə ssenari halında 2020-ci ildə qlobal real ÜDM artımında 10 faizlik azalma 80,3 milyon nəfər deməkdir. Təcrübə göstərir ki, dünyanın 180 ölkəsində orqanik kənd təsərrüfatı sektorunun inkişaf etdirilməsi dünyada ərzaq təhlükəsizliyi probleminin həllinə müsbət təsir göstərən bir amildir. Dünyada hər il achiq keçirən 850 milyon insanın ərzaqla təminatında və o cümlədən həmin insanlar arasında işsizliyin azaldılmasında bu sektorun rolu böyükdür. Çünki son illərdə bütün dünyada ərzaq məhsullarının qiymətinin qalxması və eyni zamanda keyfiyyətinin azalması inkişaf etməkdə olan ölkələrdə aclığa və yoxsulluğun artmasına səbəb olmuşdur.

Dünya təcrübəsinə əsasən belə qənaətə gəlmək olar ki, kənd ərazilərində orqanik təsərrüfatçılığın inkişafı kənd icmalarında yaşayış şəraitinin yaxşılaşmasına (yolların çəkilişi, məktəb və bağçaların inşası, tibbi xidmətin yaxşılaşması, yeni infrastrukturun yaranması və s.) əsaslı müsbət təsir göstərir.